Polsko-Ukraińskie Studia Interdyscyplinarne
2024, nr 2 (13), s. 89–96

https://czasopisma.marszalek.com.pl/en/10-15804/pom
DOI: 10.15804/PPUSI.2024.02.08

Аліна Коваль
Донецький Обласний Інститут Післядипломної Педагогічної Освіти
a.koval@ippo.dn.ua
ORCID ID: 0000-0002-6119-6559

Галина Скворцова
Донецький Обласний Інститут Післядипломної Педагогічної Освіти
g.skvortsova@ippo.dn.ua

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИХ ЦЕНТРІВ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Анотація: Статтю присвячено пошуку інноваційних форм методичної роботи з підвищення професійної компетентності педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів.

В Донецькому обласному інституті післядипломної педагогічної освіти створена система роботи щодо підвищення професійної компетентності фахівців інклюзивно-ресурсних центрів та підвищення інклюзивної компетентності педагогів закладів освіти. Налагоджена тісна взаємодія з іншими структурними підрозділами інституту, що дозволяє інтеграцію наукових та методичних підходів у роботі з педагогами як на курсах підвищення кваліфікації так і у різних формах методичної роботи.

У системі підвищення кваліфікації та в науково-методичній роботі з фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів та з педагогами закладів освіти, щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами велика увага приділяється організації мережевої взаємодії структурних підрозділів інституту, особлива тісна співпраця з кафедрою педагогіки і психології та кафедрою управління та адміністрування. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів та педагогів закладів освіти щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами, работа спланована та проводиться на кафедрі педагогіки і психології фахівцями ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти та науково-педагогічними працівниками інституту відповідно до розроблених освітніх програм підвищення кваліфікації з різних напрямків інклюзивної освіти.

З метою підвищення інклюзивної компетентності педагогічних працівників та фахівців інклюзивно-ресурсних центрів започаткована система методичної підтримки та допомоги, яка реалізується шляхом проведення семінарів, вебінарів, тренінгів, онлайн-студій, консультування. У межах її роботи розглянуто сучасні підходи до організації інклюзивного середовища в закладах дошкільної та загальної середньої освіти; педагогічні працівники опановували педагогічні технології, форми й методи освітньої діяльності, які є прийнятними для роботи в інклюзивному освітньому середовищі, ознайомилися з кращими практиками організації інклюзивного середовища, досвідом роботи педагогічних працівників Донецької області.

Ключові слова: підвищення кваліфікації, компетентність, інклюзивно-ресурсний центр, ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти, діти з особливими освітніми потребами, інклюзивна освіта

PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL STAFF OF INCLUSIVE RESOURCE CENTERS IN DONETSK REGION

Abstract: The article is devoted to the search for innovative forms of methodological work to improve the professional competence of pedagogical staff of inclusive resource centers.

The Donetsk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education has created a system of work to improve the professional competence of specialists of inclusive resource centers and to improve the inclusive competence of teachers of educational institutions. Close cooperation with other structural units of the Institute has been established, which allows for the integration of scientific and methodological approaches in working with teachers both in advanced training courses and in various forms of methodological work.

In the system of professional development and in scientific and methodological work with specialists of inclusive resource centers and with teachers of educational institutions, in the field of teaching children with special educational needs, great attention is paid to the organization of networking among the structural subdivisions of the Institute, especially close cooperation with the department of pedagogy and psychology and the department of management and administration. Professional development of pedagogical staff of inclusive resource centers and teachers of educational institutions in teaching children with special educational needs is planned and carried out at the Department of Pedagogy and Psychology by specialists of the resource center for inclusive education support and research and teaching staff of the Institute in accordance with the developed educational programs of professional development in various areas of inclusive education.

In order to improve the inclusive competence of teachers and specialists of inclusive resource centers, a system of methodological support and assistance was launched, which is implemented through seminars, webinars, trainings, online studios, and counseling. As part of its work, modern approaches to the organization of an inclusive environment in preschool and general secondary education institutions were considered; pedagogical workers mastered pedagogical technologies, forms and methods of educational activities that are acceptable for working in an inclusive educational environment, got acquainted with the best practices of organizing an inclusive environment, and the experience of pedagogical workers in Donetsk region.

Keywords: professional development, competence, inclusive resource center, resource center for supporting inclusive education, children with special educational needs, inclusive education

DOSKONALENIE ZAWODOWE KADRY PEDAGOGICZNEJ OŚRODKÓW ZASOBÓW INTEGRACYJNYCH W OBWODZIE DONIECKIM

Streszczenie: Artykuł poświęcony jest poszukiwaniu innowacyjnych form pracy metodycznej na rzecz podnoszenia kompetencji zawodowych pracowników pedagogicznych ośrodków zasobów włączających.

Doniecki Regionalny Instytut Podyplomowej Edukacji Pedagogicznej stworzył system pracy mający na celu podniesienie kompetencji zawodowych specjalistów ośrodków zasobów włączających i zwiększenie kompetencji włączających nauczycieli instytucji edukacyjnych. Nawiązano ścisłą współpracę z innymi jednostkami strukturalnymi instytutu, co pozwala na integrację podejścia naukowego i metodycznego w pracy z nauczycielami zarówno na kursach doskonalenia zawodowego, jak i w różnych formach pracy metodycznej.

W systemie doskonalenia zawodowego oraz w pracy naukowo-metodycznej ze specjalistami ośrodków zasobów włączających i nauczycielami placówek oświatowych, dotyczących edukacji dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, dużą wagę przywiązuje się do organizacji interakcji sieciowych jednostek strukturalnych szkoły Instytutu, szczególnie ścisła współpraca z wydziałem pedagogiki i psychologii oraz wydziałem zarządzania i administracji. Podnoszenie kwalifikacji pracowników pedagogicznych ośrodków pomocy włączającej i nauczycieli placówek oświatowych w zakresie edukacji dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, prace planują i realizują na wydziale pedagogiki i psychologii przez specjalistów centrum zasobów wsparcia edukacji włączającej oraz pracownicy naukowi i pedagogiczni instytutu zgodnie z opracowanymi programami edukacyjnymi doskonalenia zawodowego w różnych obszarach edukacji włączającej.

W celu podniesienia kompetencji włączających pracowników pedagogiki i specjalistów ośrodków zasobów włączających, uruchomiony został system metodycznego wsparcia i pomocy, który realizowany jest poprzez prowadzenie seminariów, webinariów, szkoleń, studiów online i konsultingu. W ramach jej pracy rozważano nowoczesne podejścia do organizacji środowiska włączającego w placówkach przedszkolnych i szkołach średnich ogólnokształcących; pracownicy pedagogiczni opanowali technologie pedagogiczne, formy i metody działalności edukacyjnej, które są dopuszczalne do pracy w włączającym środowisku edukacyjnym, zapoznali się z najlepszymi praktykami organizowania środowiska włączającego, doświadczeniem zawodowym pracowników pedagogicznych obwodu donieckiego.

Słowa kluczowe: rozwój zawodowy, kompetencje, ośrodek zasobów włączających, ośrodek wsparcia edukacji włączającej, dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, edukacja włączająca

Вступ

На сучасному етапі розвитку суспільства реформа освіти в Україні набуває все більше гуманістичної спрямованості. Освіта осіб з особливими освітніми потребами (далі ООП) посідає особливе місце в модернізації системи освіти, адже згідно з демократичними соціальними перетвореннями і пріоритетами сьогодення в нашій країні законодавчо визнано право кожної дитини на здобуття освіти у загальноосвітніх закладах за місцем проживання. Черговим досягненням на шляху розвитку інклюзії, починаючи з 2018 року, стало реформування існуючої системи психолого-медико-педагогічних консультацій (ПМПК) у сучасні інклюзивно-ресурсні центри (далі ІРЦ), що покликані допомагати дітям отримати якісну освіту та жити повноцінним суспільним життям. І саме фахівці ІРЦ мали працювати за новими, більш прогресивними та якісними підходами до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами *(Про* затвердження…, *2017)*. Тому актуальним стало навчити сучасних педагогів новим підходам у роботі з дітьми з ООП в закладах освіти. В центрі уваги постає особа, людина, дитина з дотриманням її повних прав та свобод у всіх сферах життя, в тому числі і права на освіту. Також викликом стало, хто буде навчати сучасного педагога у сфері інклюзивної освіти, тому що новий формат вимагає нових рішень, нової підтримки, нових поглядів, які базуються на європейських цінностях, які наша країна інтегрує в сучасне українське суспільство. Вкрай необхідним постало питання створення центрів підтримки інклюзивної освіти щодо методичного супроводу фахівців ІРЦ та педагогів закладів освіти, які опікуються питаннями щодо навчання дітей з ООП.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що питання підготовки фахівців до роботи з дітьми з особливостями розвитку у професійній та післядипломній освіті було предметом наукових пошуків Л. Антонюк *(Антонюк, 2022)*, Ю. Бойчука *(Бойчук* та ін., 2015), К. Бовкуш *(Бовкуш, 2014)*, О. Казачінер *(Казачінер та ін., 2020),* З. Ленів *(Ленів, 2014)*, О. Мартинчук *(Мартинчук, 2016)*, А. Обухівської *(Обухівська, 2022)*, М. Чайковського *(Чайковський, 2012)* та інших.

Разом із тим є проблема підготовки фахівців інклюзивно-ресурсних центрів до якісного проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки, педагогічних працівників до ефективності впровадження технологій інклюзивного навчання в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

Мета статті полягає у висвітленні дієвих форм методичної роботи ресурсного центру з підтримки інклюзивної освіти (далі РЦПІО) Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (далі ДОІППО) з підвищення компетентності педагогічних працівників із питань організації якісного інклюзивного освітнього середовища в закладах освіти Донецької області.

Основна частина

Для методичного супроводу розвитку мережі інклюзивної освіти в 2018 році в Донецькій області шляхом реорганізації відділу обласної психолого-медико-педагогічної консультації Донецького обласного навчально-методичного центру психологічної служби системи освіти був створений ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти як окремий структурний підрозділ Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

В Донецькому обласному інституті післядипломної педагогічної освіти (далі Інституті) вже була створена система роботи щодо підвищення інклюзивної компетентності педагогів закладів освіти. Налагоджена тісна взаємодія й інших структурних підрозділів Інституту, що уможливлює інтеграцію наукових та методичних підходів у роботі з педагогами не тільки на курсах підвищення кваліфікації, а й у різних формах методичної роботи. Одним з пріоритетних напрямів діяльності РЦПІО стало здійснення методичне забезпечення навчання та підвищення кваліфікації педагогічних працівників як інклюзивно-ресурсних центрів, так і закладів освіти щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами та підвищення професійної компетентності педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів, закладів освіти щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами шляхом організації та проведення, зокрема, тренінгів, семінарів, вебінарів *(Деякі* питання…, 2018).

У системі підвищення кваліфікації та в методичній роботі з педагогами щодо підготовки їх до впровадження інклюзивної освіти, залучення

кожного педагога до навчання на курсах підвищення кваліфікації, спецкурсах, участі в різних методичних заходах із розвитку інклюзивної освіти та створення безпечного інклюзивного освітнього простору велика увага приділяється організації мережевої взаємодії структурних підрозділів Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

У межах такої взаємодії ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти тісно співпрацює з різними структурними підрозділами Інституту: кафедрою педагогіки та психології, кафедрою управління та адміністрування, факультетом підвищення кваліфікації педагогічних працівників, навчальним відділом тощо.

Окремої уваги слід приділити співпраці РЦПІО з департаментом освіти і науки та управлінням із забезпечення взаємодії з органами місцевого самоврядування Донецької обласної державної адміністрації шляхом участі у семінарах з представниками

військових адміністрацій населених пунктів, районних військових адміністрацій та сільських, селищних, міських рад Донецької області. Центр здійснює консультативно-методичну допомогу з питань навчання дітей з особливими освітніми потребами керівникам закладів освіти, інклюзивно-ресурсних центрів, посадовим особам Донецької обласної держадміністрації, представникам органів місцевого самоврядування та громадським об'єднанням.

Із зазначеного вище РЦПІО працює за двома векторами: підвищення кваліфікації та підвищення професійної компетентності педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів, закладів освіти щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами.

За першим вектором – підвищення кваліфікації педагогічних працівників ІРЦ та педагогів закладів освіти щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами, робота спланована та проводиться на кафедрі педагогіки і психології фахівцями РЦПІО та науково-педагогічними працівниками інституту відповідно до розроблених освітніх програм підвищення кваліфікації з різних напрямків інклюзивної освіти. Так починаючи з 2019 року педагоги Донеччини, які опікуються впровадженням інклюзивної освіти та фахівці інклюзивно-ресурсних центрів почали набувати професійних компетентностей у сфері інклюзивної освіти в ДОІППО.

Першим курсом стало підвищення кваліфікації для директорів ІРЦ з теми «Діяльність інклюзивно-ресурсних центрів у контексті інклюзивної освіти», тому що одним із пріоритетних напрямів державної політики у сфері освіти є забезпечення рівного доступу до якісної освіти всіх дітей, враховуючи їх особливі освітні потреби. Значної уваги потребувало вирішення питань проведення вчасної комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини та надання психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг, що є визначальною умовою успішності інклюзивного навчання.

Метою цього курсу стало підвищення рівня компетентності директорів та педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів області щодо концептуальних засад інклюзивної освіти, системи державно-громадського управління інклюзивною освітою, особливостей психофізичного розвитку дитини з особливими освітніми потребами, основних принципів і технологій організації освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти.

Серед основних функцій та завдань ІРЦ є експертно-діагностична функція, яка реалізується завдяки наступним завданням, а саме, проведення комплексної оцінки з метою визначення особливих освітніх потреб дитини, в тому числі коефіцієнта її інтелекту (здійснюється практичними психологами ІРЦ); підготовка висновку та розроблення рекомендацій щодо освітньої програми, надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг відповідно до потенційних можливостей дитини. Інклюзивно-ресурсні центри в Україні отримали сучасні методики оцінювання психолого-педагогічного розвитку дитини такі як WISC-IV, LEITER-3, CONNERS-3, PEP-3, CASD. Giunti Psychometrics Ukraine – є правовласником, авторами українських адаптацій та розповсюджувачем психодіагностичних методик необхідних для проведення комплексної оцінки та надання рекомендацій щодо складання, виконання, коригування індивідуальних програм розвитку дітей з особливими освітніми потребами. І практичним психологам ІРЦ треба було навчитися ними користуватися та отримати відповідний сертифікат.

Було організовано підвищення кваліфікації (тренінг) для фахівців ІРЦ (практичних психоло-

гів) на тему «Користування психодіагностичними методиками WISC-IV, Leiter-3, Conners-3, PEP-3 та CASD» з метою застосування єдиних підходів до комплексної оцінки розвитку дітей, підвищення фахової компетентності працівників інклюзивно-ресурсних центрів, якості оцінки спроможності дітей з особливими освітніми потребами до навчання та отримання різноманітних форм навчання. Навчання проводив сертифікований тренер за освітньою програмою підвищення кваліфікації (навчальна програма для фахівців інклюзивно-ресурсних центрів «Схвалено комісією з психології та педагогіки Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України» (лист ДНУ ІМЗО від 15.05.2019 р. № 22.1/12-Г-265) «Користування психодіагностичними методиками WISC-IV, Leiter-3, Conners-3, PEP-3 та CASD»)). Таке навчання також було здійснено і в 2021 році.

У 2020 році своїх професійних обертів набирає активна діяльність інклюзивно-ресурсних центрів, зростає кількість педагогічних працівників, але практики та досвіду немає, тому що це нові установи, яких раніше не існувало. Постає питання щодо методичної підтримки цих педагогів. На цей виклик РЦППО відреагував створенням нових програм підвищення кваліфікації. Слухачам було запропоновані курси з наступних тем: 2020 р. «Діяльність інклюзивно-ресурсних центрів у контексті інклюзивної освіти»; «Комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку дитини для забезпечення якісної участі в освітньому процесі»; «Основні аспекти роботи практичних психологів ІРЦ з в забезпеченні якісного супроводу дітей з особливими освітніми потребами (ООП)»; «Роль вчителя-реабілітолога ІРЦ у формуванні ключових компетентностей життєдіяльності дитини з ООП». Спецкурси «Професійне партнерство інклюзивно-ресурсних центрів та закладів освіти в забезпеченні рівних прав та можливостей з розвитку творчих здібностей та обдарувань дітей з особливими освітніми потребами»; «Впровадження сучасних підходів до професійної орієнтації дітей з ООП: комплексний підхід ІРЦ та закладів освіти». 2021 р. «Співпраця інклюзивно-ресурсного центру та команди педагогічного колективу закладу освіти у формуванні індивідуальної освітньої траєкторії дитини з особливими освітніми потребами»; «Основні аспекти роботи практичних психологів ІРЦ щодо забезпечення якісного супроводу дітей з особливими освітніми потребами (ООП)»; «Комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку дитини для забезпечення якісної участі в освітньому процесі»; «Інклюзивно-ресурсний центр – перша ланка в інклюзивній освітній системі»; «Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів». У 2022 були додані нові програми підвищення кваліфікації:

- Тренінг «Інклюзивна освіта» для педагогічних працівників ІРЦ, вчителів, вихователів, асистентів вчителів (вихователів), практичних психологів;
- Спецкурси: «Підтримка в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами дошкільного віку в умовах інклюзивної групи» для керівників (директорів (завідувачів) та методистів закладів дошкільної освіти та «Підтримка в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами дошкільного віку в умовах інклюзивної групи» для вихователів закладів дошкільної освіти, асистентів вихователів.

Повномасштабна війна та її наслідки в освітньому процесі поставили нові виклики. Для миттєвого реагування на зміни в нормативно-правовому полі освіти *(Про* внесення змін…, *2022)* були розроблені та запропоновані слухачам програми короткострокового підвищення кваліфікації у двох напрямках:

- Працюємо з дітьми з особливими освітніми потребами: «Реалізація індивідуальної освітньої траєкторії учнів спеціальної школи та навчально-реабілітаційного центру»; «Професійне партнерство ІРЦ та закладів позашкільної освіти в роботі з дітьми з ООП»; «Рівні підтримки для дітей з особливими освітніми потребами»; «Асистент вчителя в інклюзивному класі»; «Створення індивідуальної програми розвитку учня з особливими освітніми в ЗЗСО».
- Психологічний супровід професійної діяльності педагога: «Надання психологічної допомоги дітям, які зазнали психотравмуючих дій».

У 2023 році нових програм не було додано, тому що програми 2022 року не втратили своєї актуальності.

Готуючись до роботи з підвищення кваліфікації у 2024 році, ми прогнозували реальну ситуацію,

враховуючи такі фактори як війна та активні бойові дії в нашому регіоні, що призводить до переміщення педагогічних кадрів в більш безпечні місця для проживання, а наступним кроком – інтеграція людей в те суспільне життя громади та можливе працевлаштування на нові робочі місця, і пріоритети професійні змінюються. Тому ми залишили курс з підвищення кваліфікації (тренінг) «Інклюзивна освіта» для всіх педагогічних працівників, він є дуже сучасним та актуальним попри все, та запропонували новий курс «Професійна діяльність педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів» для керівників (директорів) та фахівців (консультантів) інклюзивно-ресурсних центрів. Програма нового курсу, на наш погляд, в умовах сьогодення, враховуючи специфіку роботи фахівців ІРЦ, де основною метою є забезпечення права дитини з особливими освітніми потребами на освіту, беручи до уваги швидкі зміни в соціально-економічному, політичному житті країни, викликами глобалізації, цифровізації є вкрай необхідною для того, щоб професійно здійснювати свою роботу.

Другий вектор роботи має на увазі підвищення професійної компетентності педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів, закладів освіти щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами шляхом організації та проведення різноманітних міжкурсових заходів тренінгів, семінарів, вебінарів. Стало питання про вибір нових форм роботи для залучення освітян області, особливо в період дистанційного навчання.

Так у 2019 році з метою підвищення професійної компетентності педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів був організований постійно діючий семінар «Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрі». Під час роботи семінару фахівці ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти висвітлили роль і функції керівника та педагогічних працівників інклюзивно-ресурсного центру у системі цілеспрямованого ефективного проведення психолого-педагогічної оцінки розвитку дітей з особливими освітніми потребами, семінар-практикум «Організація співпраці команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої освіти та дошкільної освіти з фахівцями ІРЦ. Передовий досвід» для керівників та педагогічних працівників ІРЦ, ЗДО, ЗЗСО методистів МК. Відповідно до Концепції «Нова українська школа» для директорів ІРЦ було проведено тренінг «Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів».

У період карантину пріоритетом і необхідністю життя стала дистанційна освіта. Дистанційне навчання у підвищенні кваліфікації педагогічних кадрів дало змогу забезпечити новий, більш високий рівень післядипломної педагогічної освіти. Саме тому у 2021 році РЦППО розпочав цикл онлайн заходів. Було проведено: 3 заняття постійно діючого семінару з теми: «Від теорії до практики: інклюзія в закладі освіти», де були розкриті питання організації інклюзивного навчання в закладах загальної середньої та дошкільної освіти; 4 заняття постійно діючого семінару з теми: «Сходинки професійного зростання психолога ІРЦ»; 8 занять постійно діючого семінару з теми: «Діти з особливими освітніми потребами в інклюзивному просторі» на базі тренінгового центру «Освіта для всіх: практика інклюзії».

У період воєнного стану ресурсний центр підтримки не припинив своєї роботи, а навпаки активізував свою діяльність, виконуючи все що було заплановано планом роботи ДОІППО, включивши ще й додаткові заходи для підтримки педагогів Донецької області.

Пріоритетними напрямами діяльності ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти на цей період стали: об'єднання зусиль щодо посиленої уваги до психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів Донеччини, просвітницька робота з поміж освітян, батьків, громадськості щодо можливостей забезпечення варіативності освітнього маршруту осіб з особливими потребами.

Не обійшли стороною фахівці РЦППО і надання психологічної допомоги та підтримки педагогічним працівникам. Протягом 2022 року було започатковано та проведено ряд онлайн консультаційних зустрічей щодо психологічної підтримки, фахової та організаційної допомоги керівникам і фахівцям інклюзивно-ресурсних центрів Донецької області. Розроблені методичні рекомендації для фахівців інклюзивно-ресурсних центрів, педагогічних працівників, практичних психологів, соціальних

педагогів закладів освіти, батькам дітей з особливими освітніми потребами щодо психологічної допомоги та самодопомоги та інфографіки «Психологічна самодопомога», «Збереження психічного здоров'я дітей».

Започаткували роботу онлайн студії «Освіта для всіх: практика інклюзії. Підтримка в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами в умовах воєнного стану», консультаційного пункту «Інформаційний марафон з питань підтримки особам з ООП в освіті» та методичної панорами педагога в роботі з дітьми з ООП. Участь у заходах дозволяє учасникам ознайомитися з основними методами та прийомами в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами в дистанційному форматі, окреслюються основні кроки у підтримці дітей з особливими освітніми потребами як в закладах загальної середньої, так і дошкільної освіти.

Кожного року для директорів ІРЦ проводяться семінар-наради з питань забезпечення надання якісних послуг дітям з особливими освітніми потребами, у тому числі з інвалідністю, та успішної їх інтеграції у суспільство.

Велику аудиторію з метою підвищення рівня компетентності педагогічних працівників закладів освіти та інклюзивно-ресурсних центрів області щодо надання освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами збирають секції ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти на щорічних Конгресах освітян Донеччини, такі як: методичний семінар «Професійна майстерність педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів» (2019 рік), локація «Інклюзивна освіта – освіта для всіх» (2020 рік), методична студія «Інклюзивна просвіта» (2021 рік), секція «Інклюзія в умовах воєнного стану» (2022 рік), секція «Освіта без бар'єрів: інклюзивні цінності в дії» (2023 рік), які об'єднують фахівців освіти задля удосконалення співпраці інклюзивно-ресурсних центрів із закладами освіти з питань методичної допомоги, підвищенням якості надання послуг дітям ООП, їх психолого-педагогічної оцінки та супроводу в умовах інклюзивного навчання.

Нові виклики, труднощі не зупинили роботу інклюзивно-ресурсних центрів Донецької області завдяки постійній підтримці ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти, яка надавалась і надається за першим зверненням. Для забезпечення права дітей з ООП на освіту в умовах воєнного стану важливим стало питання адаптації діагностичного інструментарію для проведення комплексної оцінки в дистанційному форматі.

Ресурсний центр зібрав команду з фахівців інклюзивно-ресурсних центрів Донеччини задля вирішення цього проблемного питання. Впродовж травня 2023 року 5 мікрогруп розкривали наявні ресурси використання ІКТ для проведення комплексної оцінки за відповідними напрямами: оцінка фізичного розвитку, оцінка мовленнєвого розвитку, оцінка когнітивної сфери, оцінка емоційно-вольової сфери, оцінка освітньої діяльності особи. На семінар-нараді «Професійна компетентність педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів» були представлені результати цієї кропіткої роботи.

Результатом професійних та організаційних викликів, які подолали за цей час фахівці ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти є поступова адаптація до вкрай негативних умов викликаних війною, налагодження інклюзивного освітнього процесу, методична, психологічна підтримка та допомога педагогічним працівникам Донеччини.

Коли йде війна, коли жоден не може бути впевненим в тому, що буде завтра, фахівці ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти шукали можливість бути «віртуально» поруч з кожним педагогом Донеччини! Рішення прийшло, ми були там, де всі проводять більшість свого вільного часу. Так – це YouTube! Всі методичні заходи, консультації, які проводить РЦПІО знаходяться на нашому YouTube каналі, і всі зацікавлені особи від керівника школи/садочка/ІРЦ до асистента-вчителя/вихователя та батьків, можуть переглянути ці відео, отримати необхідну інформацію щодо інклюзивної освіти в нашій незламній області!

Висновки

Донеччина проживає вже 10 рік у війні, але останні 2 роки стали найтяжчими! Сила духу педагогічної спільноти вражає своєю незламністю, великим серцем, добротою та професійністю. Умови воєнного стану створюють додаткові виклики для імплементації інклюзивної освіти, проте водночас вони надають нові мотиви та можливості для розширення

цього підходу. Воєнний конфлікт часто призводить до зростання числа дітей, які можуть потребувати підтримки та індивідуального підходу у навчанні, оскільки вони можуть відчувати психологічний стрес, травми або інші складнощі через воєнні події. Саме тому сьогодні вкрай важливо надавати фахову, професійну консультаційну допомогу педагогам, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами.

На сьогодні ми можемо сміливо сказати, що інклюзивна освіта Донеччини не втрачена, хоча вкрай потребує миру та спокою. Продовжується підвищення кваліфікації педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів та педагогів, які навчають дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивних класах Донецької області. Продовжується навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивних класах, та в інклюзивних групах. Інклюзивно-ресурсні центри супроводжують родини які виховують дітей з особливими освітніми потребами та надають їм всіляку професійну підтримку!

Бібліографія

1. Антонюк Л.А. (2022) Професійна компетентність педагога – передумова якісної освіти. Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (13 травня 2022 р.)/Глухівський НПУ ім. О. Довженка. Глухів. 317 с. С. 15–17.
2. Бойчук Ю.Д. (2015) Інклюзивна компетентність майбутнього вчителя основ здоров'я: монографія/Ю.Д. Бойчук, О.С. Бородіна, О.М. Микитюк; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. Харків: Іванченко І.С., 140 с.
3. Бовкуш К.П. (2014) Основні засади формування інклюзивної компетентності педагога. Молодий вчений. № 7 (10). с. 158–160.
4. Деякі питання створення ресурсних центрів підтримки інклюзивної освіти та інклюзивно-ресурсних центрів (2018). Постанова КМУ від 22 серпня 2018 року № *617* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/617-2018-%D0%BF#Text (дата звернення: 03.05.2024).
5. Казачінер О. (2020) Розвиток інклюзивної компетентності вчителів у системі післядипломної освіти засобами ІКТ/Ю Бойчук, О. Казачінер – Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи, Вип. 2 (18) с. 66–75
6. Ленів З.П. (2014) Підготовка кадрів для створення оптимальних умов дітям із порушеннями психофізичного розвитку в інклюзивному середовищі. Особлива дитина: навчання і виховання. № 3. с. 13–19.
7. Мартинчук О.В. (2016) Зміст і структура професійних компетентностей майбутнього вчителя-логопеда. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. № 24. с. 77–83.
8. Про внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2019 р. № 530 і від 15 вересня 2021 р. № 957 (2022). Постанова КМУ від 26 квітня 2022 року № 483 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/483–2022-%D0%BF#Text (дата звернення: 03.05.2024).
9. Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр (2017). Постанова КМУ від *12.07.2017 № 545* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text (дата звернення: 03.05.2024).
10. Обухівська А. (2022) Технології підвищення професійної компетентності педагогічних працівників інклюзивної освіти/Харківський осінній марафон психотехнологій (каталог психотехнологій; тези доповідей): збірник наукових праць за матеріалами VI Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Харків, 27–29 жовтня 2022 р., ХНПУ імені Г.С. Сковороди. м. Харків, Україна, с. 261–264.
11. Чайковський М. (2012) Інклюзивна компетентність як складова професійної компетентності суб'єктів навчально-виховного процесу. Педагогіка і психологія проф. освіти. № 2. с. 15–21.